

Киринтүү

Такай киришип туруу – бардык балдар үчүн маанилүү. Бирок физикалык мүмкүнчүлүктөрү абдан чектелүү баланы киринтүү көп учурда оңой болбойт. Булчундарында спастика бар, ал эми тизелери бир бирине кептелип кармалган баланы киринтүү абдан оор. Бала чоңоюп, салмагы улам көбөйгөн сайын, кыйынчылыктар да көбөйөт. Төмөндө, баланы киринтүүнү жеңилдетүүчү жасалгалардын жана ыкмалардын кээ бирлери келтирилген.

БЦШ

Эмчектеги же жаш баланы тепшиде киринткен ыңгайлуу.

Буга окшогон, силерге ылайыктуу тепшини саман кошулган чоподон, кургатылган чопо кыштан же кадимки кыштан тургузуп, бетин цементтин жука катмары менен каптап жасаса болот.

МААНИЛҮҮ! Ымыркайды киринтп жатканда, аны менен сүйлөшүңүз же ага ага ырдап бериңиз. Бала түшүнбөсө да, сиз кылган ар бир нерсени, денесинин жуулуп жаткан ар бир бөлүгүн ага айтып туруңуз. Биринчи сөзүн айтууга даяр болушу үчүн, ал адегенде башкалардын сүйлөгөнүн көп угушу керек. Ошондуктан, **баллага сүйлөөнү мүмкүн болушунча эрте баштаңыз.**

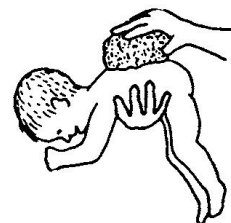
Денеси чыңалып, артын көздөй ийилип кала берген, же аны көтөргөндө колдору туш-тушка сунулуп калган баланы кармоо үчүн ушундай ыкма ыңгайлуу.

БЦШ

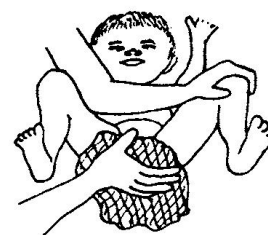

Эне баласын бети цементтелген тепшиде киринтп жатат. (PROJIMO)

Киринткенде денеси чыңалып, артын көздөй ийилип калмайы бар, эмчектеги баланы ушундай көтөрүп кармоого болот.

Буттарын этияттык менен мүмкүн болушунча бир биринен алыстатып, чатын жууңуз. Колдорун башынан өйдө көтөрүңүз. Мындай ыкманын жардамы менен, **бир эле убакта баланы киринтп, аны менен муундардын толук көлөмдө кыймылдоо ийкемдигин сактоочу көнүгүүлөрдү (42-бөлүм) аткараса болот.**

БЦШ

Бала чоңойгон сайын, киринтүүсүнө аны улам көбүрөөк катыштырууга аракет кылыңыз. Улам көбүрөөгүн өзү аткаруусуна балага жардам бериңиз. Балким бир күнү, эгер бул мүмкүн болсо, ал башка бирөөнүн жардамысыз эле өз алдынча киришип калат.

Баланын физикалык мүмкүнчүлүктөрү кыйла чектелүү же ал өнүгүүсүндө өтө артта калган болсо да, биздин максатыбыз – балага ӨЗ АЛДЫНЧА КИРИНГЕНДИ үйрөтүү болуш керек.

БЦШ

Далай балдар денесинин тең салмактыгын жакшы сактай алышпайт, атүгүл отурган абалында да. Денесинин тең салмактыгын жана абалын сактоого, жана дегеле денесин башкаруусун жеңилдетүүгө жардам берген жасалгалар аны киринтүүнү да жеңилдетет. Мында, балага денесин жакшыраак башкаруусуна көмөк берүүчү каражаттар жана сунуштар келтирилген.

Денеси чыңалып, артын көздөй ийилип кала бергендиктен отура албаган балага киринтүү учурунда аркасына кандайдыр бир жөлөк керек.

ЭСКЕРТҮҮ!

Суу таза болсун жана андан оору жукпасын.

эски автоунаанын 2 резинке дөңгөлөгү же камерасы (бир бирине байланып турат)

Эскертме. Жамбаш сөөк - кашка жилик муундарын бүгүлгөн абалында кармаган бардык каражаттар – сүрөттөгүдөй – булчуңдарында спастикасы бар баланын денесин чыңалып, артын көздөй ийилип калуусунан сактайт.

Ичегилерин (заңдоосун) же табарсыгын жакшы башкара албаган баланын **жамбашын** жана чатын абдан кылдат сүртүп тазалоо керек. Баланы жерге сайылган ачалуу түркүктөргө орнотулган автоунаанын камерасына отургузуп, денесин тазаласа болот.

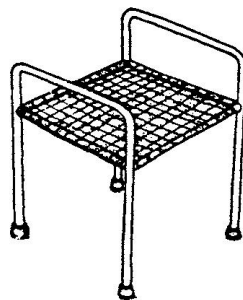

пластик чаканын же кир салынчу себеттин жарымынан жасалган, алкагы түтүктөрдөн турган, киринүү үчүн отургуч

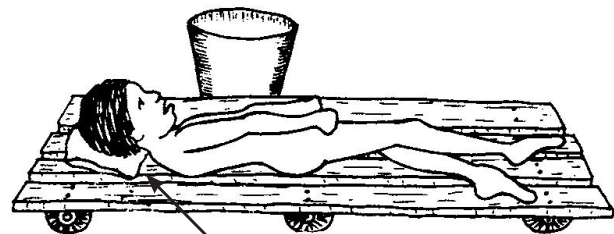
Түтүктөргө айлантат ийип коюу үчүн, кырларын ысытыңыз.

отурган жери автоунаанын камерасынын кесимдеринен согулган отургуч

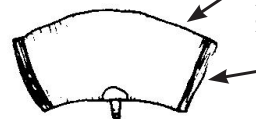

UPKARAN колдонмусунан (642-бет).

жаткан абалында киринген (же киринтилген) бала үчүн такталардан жасалган түзүлүш

эски автоунаанын камерасынан жасалган, суу өткөрбөөчү жаздыкча

Четтерин резинке жабыштырчу атайын желим менен жабыштырыңыз.

Велосипеддин камерасынан жасалган килемчени да караңыз (200-бет).

Эгер бала буюмдарды жакшы кармай албаса, сүлгүрдүн (же түктүү **“липучка” илмегинин**) кесиминен жасалган колкаптын жардамы менен самындануу оңоюраак болот.

Баланы киринтүү анда түрдүү ык-жөндөмдөрдү өрчүтүү үчүн жакшы мүмкүнчүлүк ачат. Бала сууда оюнчуктары менен ойноосуна, сиз айткан сөздөрдү кайталоосуна жана сиздин кыймыл аракеттериңизди тууроосуна аракет кылыңыз. Губка менен чүпүрөктүн, кургак, суу жана самындуунун ортосундагы айырманы сезсин. Бир убакта эки колун тең пайдаланганды үйрөнүүсү үчүн, губкадан суусун сыксын.

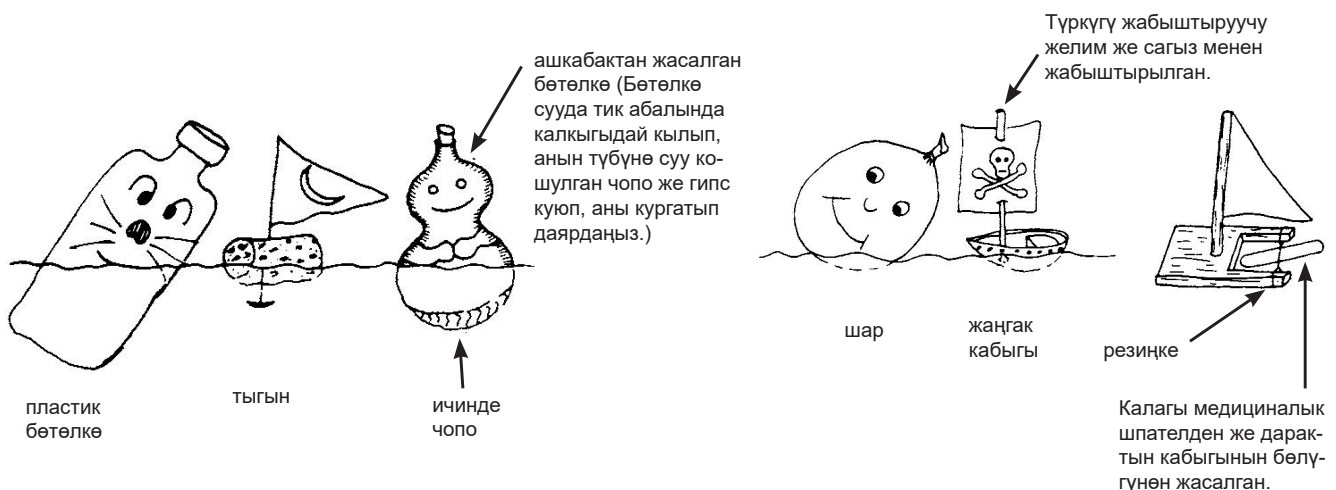
Өз алдынча кирингенди үйрөнүүсү үчүн, бала адегенде куурчакты же оюнчукту киринтсин. Муну кандай кылуу керектигин ага көрсөтүп, сиздин кыймыл аракеттериңизди тууроосун андан сураңыз.

Эгер бала суудан корксо, адегенде куурчакты же оюнчукту киринтүү сунушу баланы суудан чочулоодон арылтышы мүмкүн.

Сууда калкыган оюнчуктар баланы киринтүүнү кызыктуураак кылат. Ал үчүн бөтөлкөнүн тыгынын, майда жыгачты же бөтөлкөнүн пластик капкагын колдонуңуз. Түркүгүнө желпилдеген кездеме тагылган же дөңгөлөк сымал калактары бар кайык жасап берсеңиз, бала андан чоң ырахат алат жана колдорун жакшыраак пайдаланганды үйрөнүүсүнө жардам берет. Эриндери алсыз же улам шилекейи чубулжуп турган бала кайыктагы кездемени үйлөп, аны ары-бери сүздүртүп, ойнотуу алат.

Денени кыймылдатуу функциясында бузулуусу бар же булчуңдары алсыз бала үчүн оюнчуктар менен суудан тышкары ойногонго салыштырмалуу аларды сууга салып алып ойногон оңоюраак.

Баланы сүртүүнү да аны өнүктүрүүчү оюнга айлантса болот. Баланы бети одуракай кездеме же сүлгүр менен бирде аз-маз тийгизип, бирде катуу-катуу сүртүңүз. Денесинин сүртүлүп жаткан бөлүгүн атынан атап берип туруңуз. Баланы киринтип жана сүртүп жатып, кылган ар бир кыймыл аракетинизди ага айтып же ырдап берип туруңуз! Сүлгүрдү музыканын тактына жараша кыймылдатыңыз, бала да сиз менен кошо кыймылдоосуна аны кызыктырыңыз. Бул процессти баланын өнүгүүсү үчүн пайдалуу жана балага кызыктуу кылуу үчүн, ойлоп чыгаруу жөндөмдүүлүгүңүздү болушунча пайдаланыңыз.

Баланы киринтүүнү ага жаңы ык-жөндөмдөрдү үйрөтүү жана оюн үчүн ыңгайлуу мүмкүнчүлүк катары колдонуңуз.

ТИШ МЕНЕН БҮЙЛӨГӨ КАМ КӨРҮҮ

Ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү балдардын көбүнүн тиштеринде жана бүйлөсүндө оорулар пайда болот. Мунун себептери көп:

- Ооз жана тил булчуңдарын жакшы кыймылдата албаган балдардын тиштери менен бүйлөсүнө тамак жабышып, тили кадимкидей ары-бери кыймылдап турбагандыктан, тазаланбай калат.
- Мындай балдардын көбүн (тамактануусунда атүгүл эч көйгөйү жокторду да) “чоң кишилердин катуураак жажана одуракайыраак тамактары” менен эбак эле азыктандыра баштагандын ордуна “ымыркайлардын жумшак жана жабышчаак тамактары” менен азыктандырууну уланта беришет. Андан алардын бүйлөсү жумшак жана алсыз бойдон калат.
- Кээде мындай балдарды эркелетип, аларга ашыкча таттуу тамак берип, тиштерин ого бетер бузушат.
- Талмага (эпилепсияда) каршы дарылардын кээ бирлеринен бүйлө шишип, ал ооруй баштайт (238-бетти караңыз).
- Кээ бир балдардын тиштерин жана бүйлөсүн дарылоо оор болот – айрыкча церебралдык шалдыгы барлардын. Айрым тиш доктурлар мындай балдарды дарылоодон баш тартышат.

Андыктан, биз ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү баланын тиштери жана бүйлөсү таза жана бекем абалында сакталуусун камсыз кылышыбыз керек.

ТИШТЕР МЕНЕН БҮЙЛӨГӨ КАМ КӨРҮҮ ЭРЕЖЕЛЕРИ

1. Балдарга курамында шекери көп азыктарды жана суусундуктарды берүүдөн оолак болуңуз – айрыкча тамактануулардын ортолорунда.
2. Бала катуу тамакты жегенге жарар замат ага ушундай азыктарды бере баштаңыз. Куурулган нан, жука кургак печений (“крекер”), сабиз, чийки мөмөлөр, ж.б.у.с., тиштер менен бүйлөнү тазалоочу азыктар пайдалуу.
3. Мүмкүн болушунча ар бир тамактануусунан кийин тиштери менен бүйлөсүн тазалап туруңуз.

Баланын тиши чыга электе бүйлөсүн манжаңызга жумшак кездеме ороп алып тазалап туруңуз. Адегенде кездемени бир аз туз же ашкана соодасы кошулган кайнак сууга жакшылап малып алыңыз.

Баланын тиши чыкканда, кичинекей жумшак щётка менен тазалап туруңуз. Же кичинекей таякчага калың кездеменин же сүлгүрдүн бөлүгүн ороп алып, аны колдонуңуз.

Тиш тазалоочу пастанын анчалык деле зарылчылыгы жок. Анын ордуна туз, ашкана соодасы менен аралаштырылган туз, же адегенде күйгүзүлүп, анан майдаланган кадимки нан, тандыр нан же суу колдонуңуз.

ТУУРА

Мында баланын тиштери менен бүйлөсүн тазалоо үчүн ыңгайлуу абал көрсөтүлгөн.

ТУУРА ЭМЕС

Эгер башы артка чалкалаган абалында кармалса, ал какап калышы же кузуп жиберishi мүмкүн.

Же болбосо, ылайыктуу дарактын же уулуу эмес башка бир өсүмдүктүн кичинекей бутагын пайдаланыңыз.

Таякчанын бир учун учтап, тиш чукугуч жасаңыз.

Башка учун жанчып, үрпөйтүп, “щёткага” айлантаңыз.

Тиштердин бардык беттерин жакшылап тазалаңыз. Андан тышкары, бүйлөсүн да сүртүүнү унутпаңыз.

4. Тиштери менен бүйлөсүн мүмкүн болушунча өзү тазалап турууну үйрөнүүсүнө балага жардам бериңиз. Адегенде баланын колдорун багыттап көрсөтсөңүз болот, андан кийин бала барган сайын улам көбүрөөгүн өзү жазасын. Колунан келгенде, аны мактаңыз.

Эгер тиштерин тазалап туруусу үчүн балага муктаждыктарына ылайыкталган атайын жай жасап берсеңиз, ал тиштерин өзү эле такай тазалап турат.

ЭСИҢИЗДЕ БОЛСУН! Тиштерди тазалоо канчалык маанилүү болсо, бүйлөнү тазалоо да ошончолук маанилүү.

Кошумча маалыматты *Where There Is No Dentist* (Тиш доктур жок жерде эмне кылуу керек) деп аталган китептин “Тиштер менен бүйлөгө кам көрүү” деген аталыштагы 5-бөлүмүн караңыз.